

Lapin ammattikorkeakoulu - ennakoiava kumppani

Hannele Niemi, HTM, lehtori, Kaupan ja kulttuurin osaamisala, Lapin ammattikorkeakoulu

Mari Vähäkuopus, KTM, tuntiopettaja, Kaupan ja kulttuurin osaamisala, Lapin ammattikorkeakoulu

Kirjoittajat työskentelevät projektityöntekijöinä Lappilainen koulutuskumppanuus -hankkeessa.

Asiasanat: ennakointi, kumppanuus, ammattikorkeakoulu

Näkökulmia tulevaisuuden työstä

Kuva 1. Sanapilvi tulevaisuuden ammattinimikkeistä

Ovatko sanapilven (Kuva 1) esimerkit tulevaisuuden ammattinimikkeitä? Näin ainakin arvioi eduskunnan tulevaisuusvaliokunta julkaisussaan Suomen sata uutta mahdollisuutta 2018 – 2037, Yhteiskunnan toimintamallit uudistava radikaali teknologia (Linturi & Kuusi 2018, 29 – 44.)

Nähtävissä on, että ammattien elinkaaret lyhenevät. Osa ammateista poistuu. Syntyy uusia ammatteja, joissa on täysin uusia, nyt vielä tuntemattomia, osaamisvaatimuksia. Yksittäisten ammattinimikkeiden ennustamisen sijaan, lienee järkevämpää tarkastella tulevaisuudessa vaadittujen taitojen ja osaamisien yhdistelmää. Parhaiten tällaiseen muutokseen vastataan osaamisen kehittämiseen liittyvien järjestelmien riittävällä joustavuudella ja reagoitakyvyllä. (Koski & Husso 2018, 37-38; Loshkareva, Luksha, Ninenko, Smagin, Sudakov 2016, 8.) Brynjolfssonin & Mitchellin (2017) mukaan tekoälystä ja sen tarjoamista mahdollisuuksista puhutaan paljon. Epätodennäköistä on, että se korvaisi nopeasti ihmistä sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät monipuolista kommunikointia, tunteiden osoittamista, intuition tai luovuuden käyttämistä tai kulttuurin ja ihmisten toiminnan ymmärtämistä sekä laajaa yleistiedon tai taustatietojen soveltamista. (Koski & Husso 2018, 37.)

Koulutuksen kannalta nämä muutokset tarkoittavat, että on vähennettävä sellaisia koulutusohjelmia, jotka tuottavat puhtaasti vain jotakin tiettyä erikoisosaamista. Koulutuksen on tarjottava syvälle erikoistuvan ns. porakaivo-osaamisen rinnalla edellytyksiä uuden oppimiseen. Muutoksiin reagointi ja uuden oppiminen on mahdollista, jos väestöllä on hyvä perusosaamistaso ja laaja-alainen tietopohja. Aiemmin hankittu osaaminen mahdollistaa uuden tiedon ja osaamisen rakentamisen sen pohjalle. (Koski & Husso 2018, 37-38; Loshkareva ym 2016, 8.)

Ennakointi Lapin ammattikorkeakoulussa

Ammattikorkeakoululain (932/2014) mukaisesti ammattikorkeakoulun perustehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin ja tukea opiskelijan ammatillista kasvua. Ammattikorkeakoulun tehtävänä on lisäksi harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä edistävää ja alueen elinkeinorakennetta uudistavaa soveltavaa tutkimustoimintaa, kehittämis-

ja innovaatiotoimintaa sekä taiteellista toimintaa. Tehtäviään hoitaessaan ammattikorkeakoulun tulee edistää elinikäistä oppimista. (Ammattikorkeakoululaki 932/2014.)

Ammattikorkeakoulun ennakointitoimintaa viitoittaa Valtioneuvoston linjaukset, joita täsmennetään tulossopimusneuvotteluissa opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Lapin ammattikorkeakoulu on aktiivinen toimija työelämän muutosta tarkastelevassa ennakointityössä. Ammattikorkeakoulu osallistuu Lapin Liiton klusteriryhmiin, jotka muodostavat maakuntatasolla vakiintuneen ennakoinnin toimintamallin. (Tirola 2018.)

Lapin ammattikorkeakoulu on antanut ennakointilupauksen: “Keräämme, analysoimme ja hyödynnämme ennakointitietoa mm. strategiatyössä, koulutuksen kehittämisessä, tutkimus- ja kehittämistoiminnan fokusoinnissa sekä henkilöstömme osaamisen kehittämisessä.” ja “Jaamme Lapin ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulokset opiskelijoidemme, alueemme yritysten ja muiden kumppaneiden hyödynnettäväksi omilla koulutuksissaan ja kehittämistyössään.” (Lapin Luotsi 2018a). Nämä ovat hyviä ohjenuoria ennakointityöhömme. Vastaavan ennakointilupauksen ovat antaneet myös Lapin yliopisto, Lapin koulutuskeskus Redu ja Ammattiopisto Lappia.

Keväällä 2018 päättyneessä Ennakoinnista koulutukseen ja kumppanuuteen eli EKKU-hankkeessa luotiin yhteinen lappilaisten koulutusorganisaatioiden ennakointimalli (Kuva 2) Lapin ammattikorkeakoulun, Lapin koulutuskeskus Redun ja Ammattiopisto Lappian kanssa.

Kuva 2. Yhteinen ennakointimalli, ennakointitiedon prosessi ja tiedon virta verkostoihin. (Linna, Nikkinen, Löf 2018, 5)

Mallilla pyritään kuvaamaan yhteistä ennakointitiedon hankintaa ja siihen liittyvää työnjakoa, tiedon analysointia, jakamista sekä hyödyntämistä alueemme liiketoiminnan kehittämiseen. (Linna, Nikkinen, Löf 2018, 5). Lyhyen tähtäimen ennakkoinnin lisäksi Lapin ammattikorkeakoululla on keskeinen rooli myös pitkän aikavälin ennakkoinnissa.

EKKU -hankkeessa luodun ennakointimallin käyttöönottoa viedään eteenpäin osana käynnissä olevaa Lappilainen koulutuskumppanuus - hanketta. Tämän hankkeen tavoitteena on laatia toimintakäsikirja, joka ohjaa koulutusorganisaatioiden yhteistyötä täydennys- ja yrityskoulutuksen alueella. Pää tavoitteen saavuttamiseksi kiinnitetään erityistä huomiota koulutustarpeiden tunnistamiseen ennakointitoiminnalla. (Lappilainen koulutuskumppanuus-projekti 2018, 2). Mukana hankkeessa ovat Lapin ammattikorkeakoulu, Lapin yliopisto, Lapin koulutuskeskus Redu ja Ammattiopisto Lappia.

Ennakoiva koulutus- ja kehittämiskumppani

Lapin ammattikorkeakoulun nykyinen strategia on systemaattisen ennakointityön tulos ja sen painoalat tukevat maakunnan tarpeita. Tällä hetkellä meneillään olevalla johtamisjärjestelmän muutoksella tavoitellaan entistä vahvempaa synergiaa ja edellytyksiä eri alojen yhteistyölle (Rissanen 2018). Muutos tarjoaa mahdollisuuden viedä ennakointiedon teemoja laajempaan yhteiseen keskusteluun yli toimiala- ja organisaatorajojen. Lyhyen ja pitkän tähtäimen ennakointitietoa syntyy ja kerätään runsaasti eri tavoin. Tieto on kuitenkin usein hajallaan, joskus yksittäisten ihmisten takana. Haasteena on olemassa olevan tiedon hyödyntäminen, jakaminen ja soveltaminen korkeakoulun perustoiminnassa ja sidosryhmien kanssa tehtävässä kehittämistyössä. Tärkeää on löytää keinot, miten ennakointitieto saadaan käsiteltäväksi yhteisesti ja jalkautettua ketterästi myös opetukseen saakka. (Tirola 2018.)

Ennakoiva työote osana päivittäistä toimintaa toimii yhtenä keinona havaita muutoksia sekä tulkita ja hyödyntää niitä organisaation toiminnassa (Lapin Luotsi 2018b). Lapin ammattikorkeakoulussa osaamisvaatimusten muuttumiseen on kyettävä reagoimaan ketterästi. Yhtenä hyvänä esimerkkinä tällaisesta proaktiivisesta toiminnasta on kiertotalouden osaamistarpeisiin vastaaminen. Ennakointitiedon hyödyntäminen opetuksessa ei edellytä opetussuunnitelmien muokkaamista, vaan sen mukaan ottamisesta toteutussuunnitelmaan. Ennakointitietoa voidaan tuottaa, analysoida ja soveltaa mm. opinnäytetöissä, ammattia edistävässä työharjoittelussa tai yksittäisissä opintojaksoissa toteutettavissa tehtävissä.

Ammattikorkeakoululla on tärkeä tehtävä ylläpitää aktiivista vuoropuhelua korkeakoulujen, muiden koulutustasojen, elinkeinoelämän ja yhteiskunnan kanssa. Toimintaympäristön ollessa jatkuvassa muutoksessa on koulutuksessa kyettävä vahvistamaan opiskelijoiden valmiuksia kohdata yhä nopeammassa muutosvauhdissa oleva työelämä, valmentaa luovaan ongelmanratkaisuun ja tiedon soveltamiseen. Ammattikorkeakoulun tulee ottaa aktiivinen rooli olemassa olevan ennakointitiedon soveltajana ja uuden tiedon luojana. Tämä haastaa jokaista asiantuntijaa työssään kehittämään osaamistaan, tarttumaan ennakointitiedon osoittamiin tutkimus-, kehittämis- ja koulutushaasteisiin sekä kokeilemaan uusia toimintatapoja olemassa olevan tiedon ja ennakointimenetelmien hyödyntämiseksi. Tämä vaatii tuekseen vahvaa osaamisen ja tahtotilan liittoa sekä henkilöstön osaamiseen panostamista, jotta jatkossakin on kyvykkyyttä muuntautua osaamistarpeiden muuttuessa. Ammattikorkeakoululla on jatkossakin

tavoitteena olla ketterä aluekehityksen tarpeisiin ennakoivasti vastaava koulutus- ja kehittämiskumppani.

Millaista osaamista tulevaisuudessa tarvitaan? Työllistääkö lappilainen elinkeinoelämä jatkossa tekoälypersonalisoijia, peukutusmanagereita ja alustatilintarkastajia? Tämän selvittämiseksi, kutsumme kaikki sidosryhmämme yhteisiin “ennakointitalkoisiin” elinvoimaisen Lapin edelleen kehittämiseksi.

Lappilainen koulutuskumppanuus –hanke on Lapin yliopiston, Lapin ammattikorkeakoulun, Koulutuskeskus REDUn ja Ammattiopisto Lappian yhdessä toteuttama, Euroopan sosiaalirahasto ESR –osarahoitama hanke ajalla 1.5.2016- 31.12.2018.

Lähteet:

Ammattikorkeakoululaki 932/2014. Viitattu 10.9.2018.

www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140932

Lappilainen koulutuskumppanuus-projekti 2018. Muutosesitys 30.1.2018. Lapin yliopisto Koulutus- ja kehittämispalvelut.

Lapin Luotsi 2018a. Lapin ammattikorkeakoulun ennakointilupaus. Viitattu 22.8.2018

http://luotsi.lappi.fi/c/document_library/get_file?folderId=683161&name=DLFE-33733.pdf

Lapin Luotsi 2018b. Ennakoinnin työkalupakki. viitattu 22.8.2018

<http://luotsi.lappi.fi/tyokalupakki>

Linna, Nikkinen, Löf 2018. Ekku-Ennakoinnista koulutukseen ja kumppanuuteen. Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja D. Muut julkaisut 2/2018.

Loshkareva, E., Luksha, P., Ninenko, I., Smagin, I. & Sudakov, D. (2016). Skills of the future. How to thrive in the complex new world. Viitattu 20.8.2018

https://worldskills.ru/assets/docs/media/WSdoklad_12_okt_eng.pdf

Linturi, R. & Kuusi, O. 2018. Suomen sata uutta mahdollisuutta 2018–2037. Yhteiskunnan toimintamallit uudistava radikaali teknologia. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 1/2018. Viitattu 22.8.2018.

https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/tuvj_1+2018.pdf

Rissanen, R. 2018. Vastaus sosiaalialan koulutusohjelman opetushenkilöstön kannanottoon. Sähköposti 22.8.2018. Tulostettu 11.9.2018.

Tirola, J. 2018. Lapin ammattikorkeakoulu. Suunnittelujohtajan haastattelu. 7.9.2018.

Koski, O & Husso, K (toim.) 2018. Tekoälyajan työ - neljä näkökulmaa talouteen, työllisyyteen, osaamiseen ja etiikkaan. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 19/2018. Viitattu 22.8.2018.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160931/19_18_TEM_Tekoalyajan_tyo_WEB.pdf